

ITÄ-UUSIMAA
ÖSTRA NYLAND

ITÄ-UUDENMAAN MAAKUNTASUUNNITELMA 2040

Luonnos 15.6.2009

ITÄ-UUSIMAA
ÖSTRA NYLAND

ITÄ-UUDENMAAN LIITTO
ÖSTRA NYLANDS FÖRBUND

Rauhankatu 29, 06100 Porvoo
Fredsgatan 29, 06100 Porvoo

Puh. 040 351 3966
Telefax (019)585 270

E-mail: maakunta@ita-uusimaa.fi

<http://www.ita-uusimaa.fi>

Kannen kuvat: Maija Toukola

1. JOHDANTO	4
Maakuntasuunnitelman tarkoitus	4
Itä-Uudenmaan maakunnan strategiset työvälitteet	5
2. TOIMINTAYMPÄRISTÖN NYKYTILA JA TULEVAISUUDEN NÄKYMÄT	7
Yleistä	7
Väestö	9
Koulutustaso	9
Aluetalous	10
Elinkeinoelämä ja työmarkkinat	10
Matkailu	11
Työllisyys ja työpaikkaomavaraisuus	11
Elinolot ja hyvinvointipalvelut	12
Aluerakenne	13
Maakunnan alue- ja yhdyskuntarakenne	13
Liikenne	14
Itä-Uusimaa Itämeren ja Suomenlahden alueella	14
Itä-Uusimaa Etelä-Suomessa ja metropolialueella	14
3. Megatrendit	17
4. VISIO JA TAVOITTEET	19
Tavoitteet	19
Itä-Uudenmaan maakunnan yleiset kehittämistavoitteet	19
5. KEHITTÄMISEN SUUNTAVIIVAT	20
Keskeiset muutostekijät	20
Väestönkehitys ja arviot	20
Aluerakenteen kehittäminen	22
Strategiset linjaukset	24
6. TOIMINTALINJAT	25
Elinkeinot	25
Toimenpidekokonaisuudet:	25
Toimenpidekokonaisuudet:	26
Osaaminen ja innovaatiot	26
Toimenpidekokonaisuudet:	26
Hyvinvointi ja palvelut	26
Toimenpidekokonaisuudet:	27
Aluerakenne, elinympäristö ja yhteydet	27
Toimenpidekokonaisuudet:	27
Toimenpidekokonaisuudet:	28
Toimenpidekokonaisuuksien ja strategisten hankkeitten valmistelu	28
7. VAIKUTUSTEN ARVIOINTI	29
8. SEURANTA	30

1. JOHDANTO

Maakuntasuunnitelman tarkoitus

Maakuntasuunnitelmalla valmistellaan pohjaa alueiden käytön suunnittelulle ja aluekehittämiselle, jossa maakunnan kannalta merkittävät hankkeet ja niiden resursointi ovat kuntien ja muiden toimijoiden kannalta keskeisiä. Itä-Uudellamaalla on ajankohtaisia suuria haasteita. Toimintaympäristö ja ulkoiset paineet ovat muuttuneet nopeasti.

Maakuntasuunnitelman luonnosvaiheen aikana on mahdollisuus esittää näkemyksiä jatkosuunnittelua varten. **Itä-Uudenmaan liitto toivookin laajaa vuorovaikutusta, kuntien ja sidosryhmien palautetta ja näkemyksiä tulevaisuuden suunnittelua varten.**

Maakuntasuunnitelman valmistelijana ja kokoajana toimii maakunnan liitto.

Itä-Uudenmaan liitto on yksi Suomen 19 maakunnan liitosta. Se toimii jäsenkuntiensa ja niiden asukkaiden eduksi kaksikielisenä edunvalvonta-, kehittämis-, yhteistyö- ja suunnittelukuntayhtymänä.

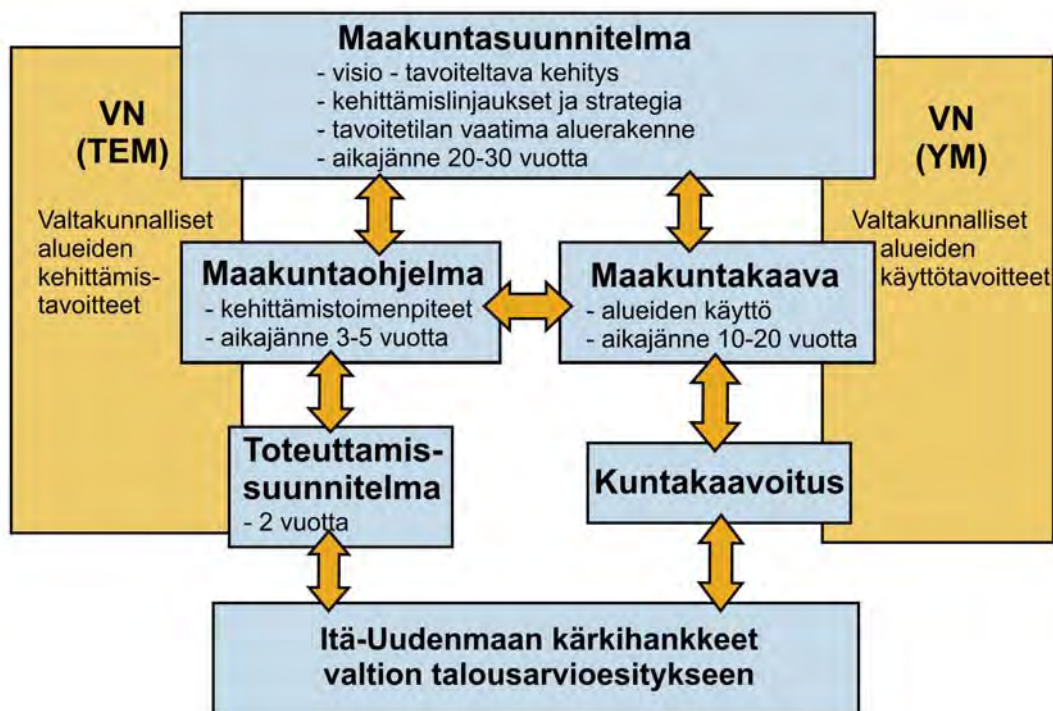
Valtion vuonna 2007 käynnistämässä aluehallinnon uudistus (ALKU) -hankkeessa on tavoitteena muodostaa maakuntien yhteistoiminta alueet valtion hallinnon rajojen kanssa yhtenäisiltä alueilta. Itä-Uusimaa on muodostamassa yhteistoiminta-alueen yhdessä Uudenmaan, Päijät-Hämeen ja Kanta-Hämeen kanssa

Maakuntasuunnitelman 2040 valmisteluvaiheessa on hahmoteltu Itä-Uudenmaan liiton toiminnan päämäärä seuraavaksi:

”Itä-Uusimaa on hyvinvoiva, ympäristöään vaaliva kaksikielinen maakunta pääkaupungin läheisyydessä Itämeren alueella alueiden Euroopassa.”

Itä-Uudenmaan maakunnan strategiset työvälineet

Maakunnan lakisääteiset työvälineet ovat **maakuntasuunnitelma**, **maakuntakaava** ja **maakuntaohjelma**. Maakuntasuunnitelma, joka on pitkän aikavälin strateginen suunnitelma (20 - 30 vuotta), laaditaan valtuustokausittain. Se määrittelee lähtökohdat sekä maakuntaohjelmalle että maakuntakaavalle ja myös maakunnan liiton muulle toiminnalle. Lakisääteisiä työvälineitä on havainnollistettu oheisessa kuvassa.

Maakunnan suunnittelujärjestelmä

Maakuntasuunnitelman 2040 valmistelu on käynnistynyt vuoden 2008 loppupuolella ja suunnitelma käsitellään maakuntavaltuustossa syksyllä 2009. Maakuntahallitus on saanut tilannekatsauksen valmistelun etenemisestä kokouksissaan kevätkaudella 2009.

Maakuntasuunnitelman valmisteluun on ollut mahdollisuus osallistua seminaareissa kevään 2009 aikana sekä antamalla kommentteja liiton [www-sivuilla](#) olevan aineiston pohjalta. Maakuntasuunnitelmaa käsitellään eri vaiheissaan maakunnan yhteistyöryhmässä ja sen sihteeristössä.

Valmistelua varten on pyydetty asiantuntijalausunto, jossa tarkastellaan tulevaisuuden muutoksia, megatrendejä ja niiden vaikutuksia Itä-Uudenmaan maakunnan tavoitteisiin ja edellisessä maakuntasuunnitelmassa esitettyihin painotuksiin (liite 1). Lisäksi ilmastonmuutosta tarkastellaan erillisselvityksillä ja mahdollisesti myöhemmin laadittavalla maakunnan ilmastostrategialla.

Maakuntasuunnitelman 2040 ja 2. vaihemaakuntakaavan laadintaprosessit sovitetaan mahdollisimman hyvin yhteen hyödyntämällä mm. yhteisiä selvityksiä ja seminaareja.

Kevätkaudella 2009 on yhteistyössä kuntien, Itä-Uudenmaan liiton ja Itä-Uudenmaan aluekeskusohjelman kanssa valmisteltu koheesio- ja kilpailukykyohjelmaa (KOKO -ohjelma), joka korvaa mm. nykyisen aluekeskusohjelman. KOKO -ohjelma Itä-Uudellamaalla painottuu alueen elinkeinopoliit-

tisten tavoitteiden toteuttamiseen potentiaalisten kasvualojen vahvistamiseksi. Ohjelman toimenpidekokonaisuudet ovat palveluyrittäjyyden kehittäminen ja alueellisen innovaatiojärjestelmien kehittäminen. Keskeisenä teemana on palvelujärjestelmien kehittäminen erityisesti saaristossa ja maaseudulla.

Voimassa olevan Itä-Uudenmaan maakuntaohjelman 2007 - 2010 arviointi on käynnistynyt yhdessä Etelä-Suomen liittouman viiden muun maakunnan liiton kanssa. Arvioinnista on tarkoitus saada tuloksia kevään ja syksyn aikana ja siten palautetta myös ajankohtaiseen maakuntasuunnitelman valmisteluun. Uuden maakuntaohjelman laatiminen käynnistyy vuoden 2009 aikana ja se käsitellään maakuntavaltuustossa vuonna 2010.

Lausunnotlle lähetettävä luonnos sisältää lähtökohta-aineiston, asiantuntijalausunnon ja seminaareissa saadun palautteen pohjalta laaditun maakunnan kehittämisstrategian ja aluerakennevaihtoehdot.

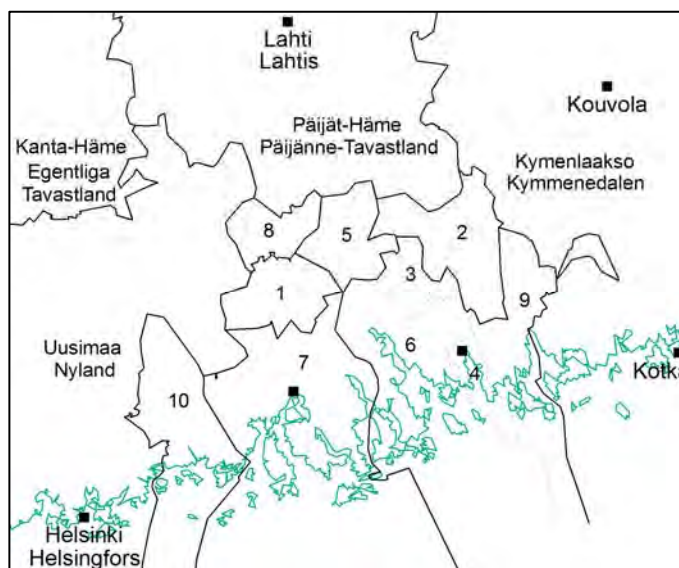
Maakuntahallitus käsitteli luonnosta kokouksessaan 15.6.2009 ja päätti lähettää sen lausunnoille.

2. TOIMINTAYMPÄRISTÖN NYKYTILA JA TULEVAISUUDEN NÄKYMÄT

Yleistä

Ympäristöltään vetovoimainen ja väestöltään kasvava teollinen Itä-Uusimaa sijaitsee Suomenlahden rannikkovyöhykkeellä valtateiden 6 ja 7 (E18) varrella lähellä pääkaupunkiseutua. Maakunta muodostuu kymmenestä kunnasta: Askola, Lapinjärvi, Liljendal, Loviisa, Myrskylä, Pernaja, Porvoo, Pukkila, Ruotsinpyhtää ja Sipoo. Liljendalin, Loviisan, Pernajan ja Ruotsinpyhtään kunnat liittyvät yhdeksi uudeksi Loviisa-nimiseksi kunnaksi 1.1.2010.

Kunta	Asukkaita 2008/09	Elinkeinorakenne 2006 (% työpaikoista)		
		A	J	P
1. Askola	4 761	12	39	47
2. Lapinjärvi	2 934	25	17	57
3. Liljendal	1 469	21	19	58
4. Loviisa	7 381	2	38	59
5. Myrskylä	2 010	22	24	52
6. Pernaja	3 944	15	21	61
7. Porvoo	48 227	2	35	62
8. Pukkila	2 025	20	20	58
9. Ruotsinpyhtää	2 900	11	40	47
10. Sipoo	17 840	4	29	65
Itä-Uusimaa	93 491	5	33	61

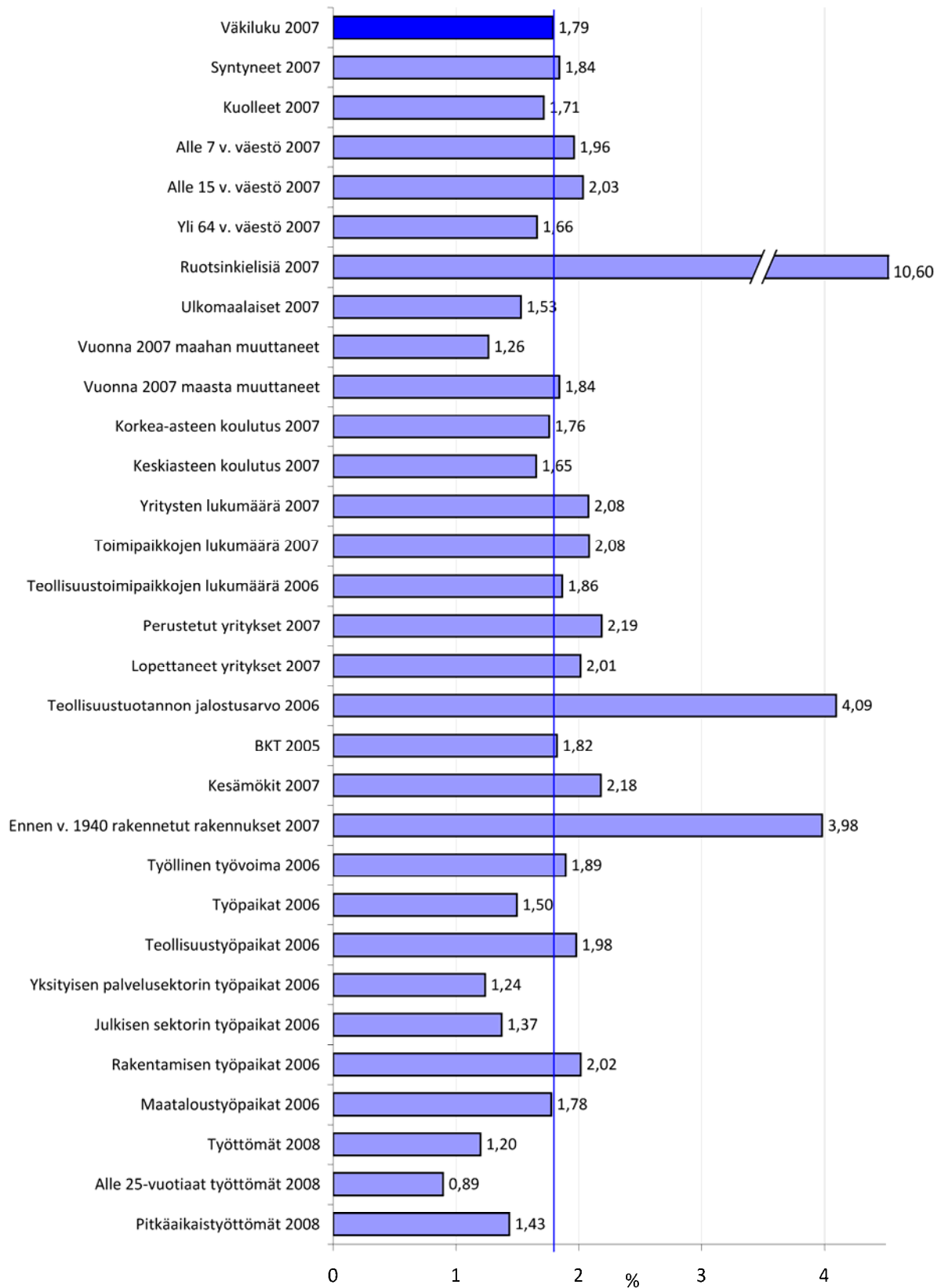
Itä-Uudenmaan kunnat

Itä-Uudenmaan ympäristö on sekä maisemarakenteeltaan että luonnon- ja kulttuuriympäristöltään arvokas. Alueeseen kuuluu viljavaa jokilaaksoaluetta lukuisine vanhoine kartanoineen ja maataloineen, maisemallisesti herkkää merenranta- ja saaristoaluetta sekä kaksi vanhaa kaupunkia Porvoo ja Loviisa. Itä-Uusimaa profiloituu kulttuurimaakuntana, jossa on suomalaisittain suuri määrä arvokasta rakennuskantaa ja kulttuuriympäristöä.

Pääkaupunkiseudun läheisyys tarjoaa mahdollisuuden Etelä-Suomen yhteistoiminta-alueen tasapuoliseen kasvuun ja tuo enenevässä määrin hyötyjä myös Itä-Uudenmaan kehitykseen. Sijainti pääkaupunkiseudun tuntumassa ja Pietarin yhteyksien varrella sekä myönteinen kulttuurialueen imago ovat alueen vetovoimatekijöitä. Maakunnan väestönkasvu sekä haja-asutusalueiden tiivistyminen ja asukkaiden hakeutuminen keskuksiin ovat vaikuttaneet siihen, että taajama-asutus on viime vuosina lisääntynyt.

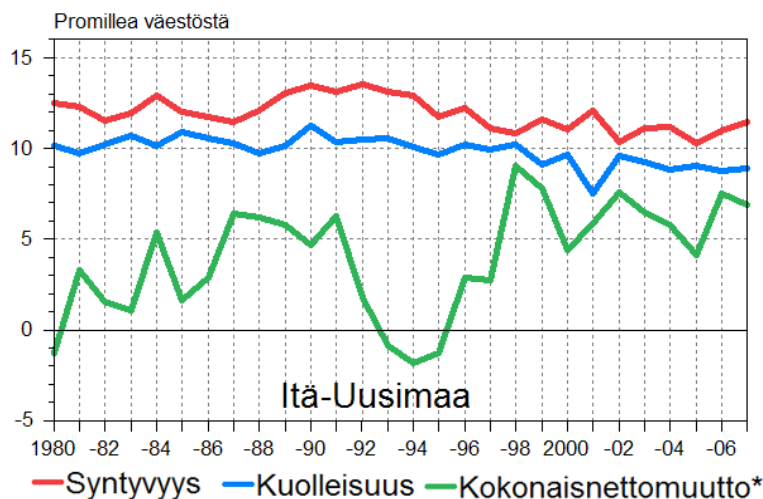
Ilmastonmuutoksen hillitseminen ja kehitykseen vaikuttaminen myös alueellisella ja paikallisella tasolla on tullut viime vuosina entistä tärkeämmäksi.

ITÄ-UUDENMAAN MAAKUNTAPROFIILI
(Osuus koko maasta, %)

Väestö

Itä-Uudenmaan maakunta kasvaa maan nopeimmin kasvavien maakuntien joukossa. Vuonna 2008 Itä-Uudenmaan kasvu oli Uudenmaan ja Ahvenanmaan jälkeen Pirkanmaan kanssa jaetulla kolmannella sijalla (0,8 %). Maakunnan asukasluku oli 31.12.2008 noin 95 507 asukasta, josta maakuntakeskuksen Porvoon asukasluku oli noin 48 217. Noin 2000 asukasta siirtyi 1.1.2009 alkaen Itä-Uudeltamaalta Uudellemaalle Helsingin kaupunkiin liitetyn alueen mukana.

Itä-Uudenmaan väestönkasvun osatekijät

Porvoon seudun väestö on vuodesta 1997 vuoteen 2008 lisääntynyt lähes 13 %:lla. Koko maakunnan kasvu on samana aikana ollut 9,4 %. Tämä tarkoittaa, että Loviisan seudun väestö on vähentynyt samassa ajassa noin 3 %, vaikka pääkaupunkiseudun vaikutus on jossain määrin ulottunut myös sinne. Erityisesti läntisen Itä-Uudenmaan eli Sipoon, Porvoon ja Askolan väkiluku on kasvanut. Muuttajat ovat pitkälti nuoria työikäisiä ja lapsiperheitä. Muuttajien ikärakenne on vaikuttanut siihen, että myös luonnollinen väestönkasvu on lisääntynyt. Itä-Uudellamaalla lasten ja nuorten osuus väestöstä on hiukan suurempi ja yli 64-vuotiaiden osuus hiukan pienempi kuin maassa keskimäärin. Ruotsinkielisyys, joka on Itä-Uudenmaan merkittävä ominaispiirre, on hitaasti vähentynyt. Ruotsinkielisten absoluuttinen määrä on vähentynyt 2000-luvulla vain noin 700, mutta heidän suhteellinen osuutensa on sen sijaan vähentynyt enemmän. Tämä kertoo siitä, että maakuntaan muuttajat ovat pääosin suomenkielisiä.

Koulutustaso

Itä-Uudenmaan koulutustaso on parantunut viime vuosina. Korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden määrä, joka oli vuonna 2000 hiukan alle maan keskiarvon, on noussut vuonna 2007 niukasti sen yli. Tämä johtuu nähtävästi alueelle muuttaneiden suhteellisen korkeasta koulutustasosta sekä myös alueella toimivien ammattikorkeakouluyksiköiden vaikutuksesta. Tutkinnon suorittaneiden määrä Itä-Uudellamaalla on sen sijaan edelleen alhaisempi kuin Suomessa keskimäärin.

Koulutuspääoma syntyy opiskeluvuosien kustannuksista. Se on entistä selvemmin keskittynyt yliopistopaikkakunnille ja niiden lähialueille. Itä-Uudellamaalla koulutuspääoma on 1975–2005 lisääntynyt maakunnista kolmanneksi eniten, 44 %.

Aluetalous

Kymmenen vuoden jakso 1998–2007 on yksi Suomen taloushistorian parhaita. Huolimatta 2000-luvun alkuun osuneista hitaamman kasvun vuosista jakson keskikasvu 3,6 % ylittää selvästi pitkän ajan keskiarvon 2,5 %. Erityisen voimakasta kasvu oli 2003–2007, 4,5 %.

Vuoden 2008 lopulla alkaneen taantuman kestoja ja syvyyttä koskevat arviot vaihtelevat. Suomen kansantalouden kasvun hidastuminen vaikuttaa suoraan alueiden kehitykseen heikentävästi. Alueiden kyky ottaa vastaan hidastuvan talouskasvun ja voimistuvan rakennemuutoksen haasteet vaihtelee voimakkaasti. Heikoimmilla ovat väestö- ja työvoimaresursseiltaan vähäiset sekä elinkeinorakenteeltaan yksipuoliset alueet.

Itä-Uudellamaalla on mitä parhaat luontaiset, taloudelliset, työvoimalliset ja väestölliset edellytykset selviytyä myös syksyllä 2008 alkaneesta laskusuhdanteesta.

Itä-Uudenmaan taloudellinen kehitys viime vuosina on ollut muuta maata suotuisampaa. Vuosina 2003–2006 Itä-Uudenmaan BTV-indikaattori¹ kehittyi selvästi muuta maata paremmin. Pääosa BTV-indikaattorin suotuisasta kehityksestä on peräisin alueen tuotannon muutosta mittaavan bkt:n muuta maata nopeammasta kasvusta. Keskeisenä tekijänä tässä oli energian hintakehitys.

Alueelliset investoinnit ovat kasvaneet maassa eniten Itä-Uudellamaalla. Yleisesti voidaan todeta, että mitä pienempi alue sekä mitä suurempia ja pääomavaltaisempi talousalueella sijaitseva yritys-toiminta on, sitä enemmän investoinnit vuosittain vaihtelevat. Tässä saattaa piillä riski Itä-Uudenmaan kannalta.

Talouden kannalta julkisen sektorin rooli on pieni Itä-Uudellamaalla. Esim. T&K menot ovat lähes täysin peräisin yritystoiminnasta.

Elinkeinoelämä ja työmarkkinat

Itä-Uudenmaan osuus maan BKT:sta on 1,9 %. Vahvoja elinkeinoja Itä-Uudellamaalla ovat kemia, muovi, energia, sähkötekniikka, elintarvike, media ja matkailu. Kemian teollisuus on ylivoimaisesti merkittävin teollisuuden ala Itä-Uudellamaalla tuotannon arvonlisäyksellä mitattuna.

Teollisuustoimipaikkoja on kuitenkin alueella vain hiukan suurempi osuus kuin maassa keskimäärin, mutta erityisesti muutaman suuren yrityksen ansiosta teollisuustuotannon jalostusarvo on huomattavasti yli maan keskitason. BKT, joka vuonna 2000 oli selvästi alle maan keskiarvon, oli vuonna 2006 lähes 10 % maan keskiarvoa suurempi. Julkinen sektori ja erityisesti yksityinen palvelusektori tarjoavat Itä-Uudellamaalla selvästi vähemmän työtä kuin maassa keskimäärin.

Yritysrakenne on suur- ja pienyritysvaltainen. Keskikokoisten yritysten määrä on suhteellisesti vähäinen.

¹ BTV-indikaattori on laskennallinen tilastoluku, jolla tarkastellaan alueiden kehityksen muutosta. Vertailupohjana on koko maan kehitys, ja indikaattorin perusmuuttujat ovat 1) tuotanto, jota mitataan alueellisella bruttokansantuotteella (B), 2) työn määrä ja sen muutos (T) ja 3) väestön määrä ja sen muutokset (V).

Matkailu

Matkailullisesti Itä-Uusimaa kuuluu kulttuurialueeseen, jonka muodostavat Turun saaristo ja Ahvenanmaa, Varsinais-Suomi ja Satakunta sekä Suomenlahden rannikkoseutu. Suurin osa Suomen kulttuurivetovoimasta ja kulttuurimatkailusta sijoittuu tälle suuralueelle.

Itä-Uudenmaan matkailukohteita ovat mm. Porvoo ja Loviisa vanhoine kaupunginosineen, Svart-holman merilinnoitus Loviisan edustalla, Ruotsinpyhtään Strömforsin ruukkialue sekä Sipoon ja Pernajan merelliset maaseutukunnat. Maakunnan pohjoisosassa sijaitseville Askolan, Pukkilan, Myrskylän, Lapinjärven ja Liljendalin kunnille luonteenomaista ovat vanhat kylämiljööt ja kirkot sekä maaseutumatkailutarjonta. Lisäksi Itä-Uudellamaalla on suuri määrä matkailutoimintaa harjoittavia kartanoita, kulttuuritapahtumia ja vapaa-ajanasuntoja.

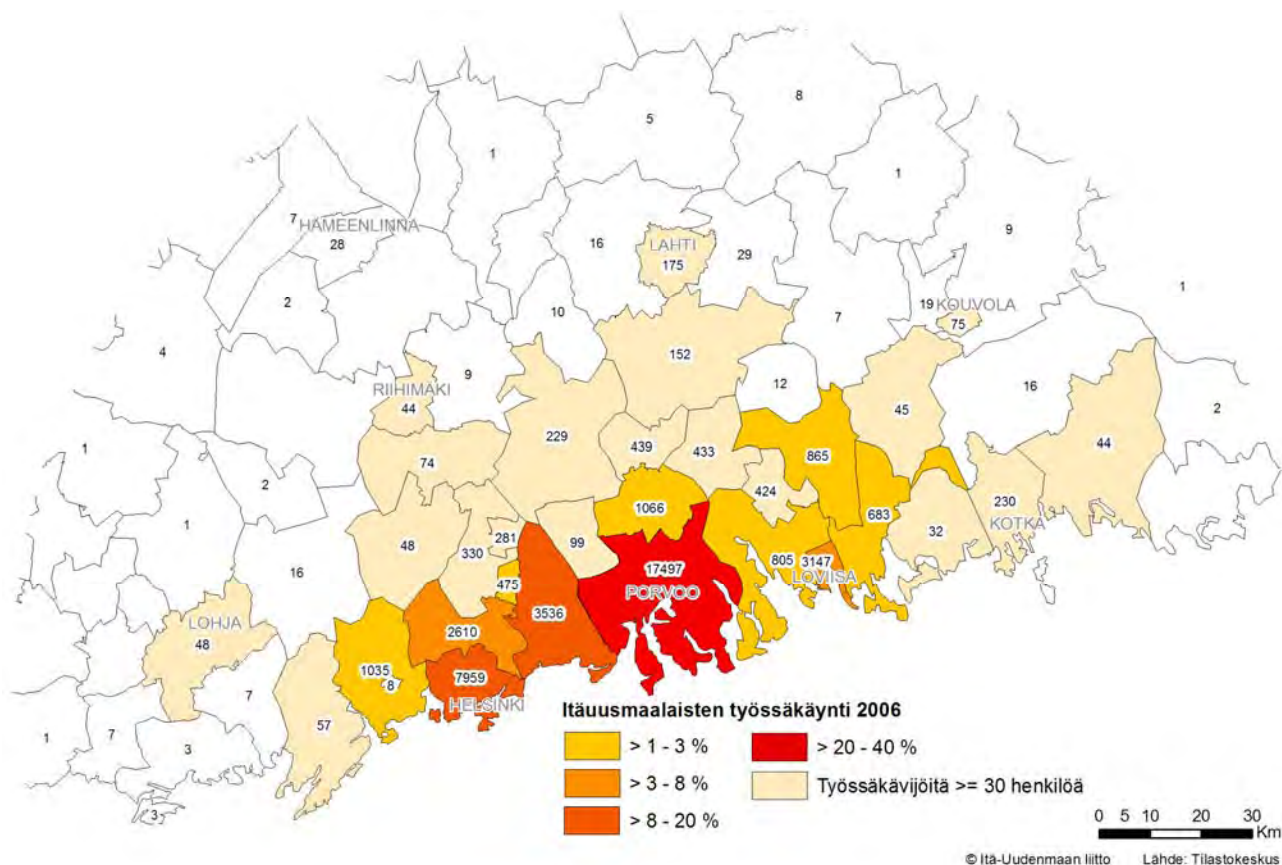
Pääkaupunkiseudun läheisyyden vuoksi Itä-Uudellemaalle suuntautuvalle matkailulle on ominaista sekä kotimaisten että ulkomaisten päiväkävijöiden suuri osuus. Myös yritysmatkailu on Itä-Uudenmaan matkailuelinkeinolle tärkeää. Matkailusta arvonlisäystä saavia yrityksiä on Itä-Uudellamaalla laskentatavasta riippuen n. 300 – 400. (Lähde. Itä-Uudenmaan matkailustrategia. Itä-Uudenmaan liitto. 2006. s. 4 – 5)

Itä-Uudenmaan matkailijoista 85,2 % on kotimaisia ja 14,8 % ulkomaisia.

Työllisyys ja työpaikkaomavaraisuus

Työllisyysaste vaihtelee maassa suuresti. Itä-Uudellamaalla työllisyys on kehittynyt ennätystahtiin. Työvoimaosuus on Itä-Uudellamaalla maan korkeimpia 76 %, kun valtiovallan tavoite on 75 %. Lähes kaikki työvoimareservit ovat siten käytössä ja kasvu perustuu voimakkaasti väestönkasvuun. Työttömien määrä on selvästi alle maan keskiarvon.

Vuodesta 1995 työpaikkojen määrä on kasvanut, joskin erittäin hitaasti niin, ettei vuonna 2006 ollut vielä saavutettu lamaa edeltänyttä vuoden 1990 tasoa. Itä-Uudenmaan länsiosien väestönkasvu vaikuttaa siihen, että maakunnan työpaikkaomavaraisuus on työpaikkojen määrän kasvusta huolimatta jopa lievästi pienentynyt ja pendelöinti on viime vuosina kasvanut.

Itä-Uusimaalaisten työssäkäynti vuonna 2006.

Merkittävä osa alueen asukkaista käy töissä alueen ulkopuolella, pääasiassa pääkaupunkiseudulla. Maakuntakeskus Porvoo on merkittävin työpaikkakeskittymä, mutta senkin työpaikkaomavaraisuus on vain 90. Loviisan kaupunki muodostaa alueensa selkeän työpaikkakeskittymän, joka tarjoaa työtä myös muiden kuntien asukkaille. Loviisan kaupungin työpaikkaomavaraisuus vuonna 2006 oli 117.

Elinolot ja hyvinvointipalvelut

Vuodesta 1995 vuoteen 2006 asutuskuntien lukumäärä kasvoi Porvoon seutukunnassa 18,7 % ja Loviisan seutukunnassa noin 3,6 %. Kasvu johtuu paljolti siitä, että asutuskunnat ovat entistä pienempiä, mm. yksinasuvien määrä on lisääntynyt.

Itä-Uudellamaalla huoltosuhde on alhaisempi kuin maan keskiarvo. Tilanne kuitenkin vaihtelee eri kunnissa ja maakunnan osissa. Askolassa, Porvoossa ja Sipoossa huoltosuhde on erityisen alhainen, mikä johtunee alueelle muuttavasta työikäisestä väestöstä. Loviisassa Lapinjärvellä ja Myrskylässä huoltosuhde selvästi maan keskiarvoa suurempi.

Kuntien toimintaympäristön muutostekijät ovat nostaneet palvelujen turvaamisen ja tuottavuuskysymykset entistä ajankohtaisemmiksi. Muuttoliike, väestön ikääntyminen ja kunta-alan työvoiman väheneminen edellyttävät tiivistä ja kattavaa yhteistyötä palvelujen järjestämisessä ja maankäytön suunnittelussa. Seutuyhteistyöllä kehitetään elinkeinoelämää sekä muuttuvissa olosuhteissa kestävä ja tarkoituksenmukaista palvelurakennetta. Itä-Uudenmaan sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöselvitys (ISTER) yhdessä PARAS II – selvityksen kanssa sekä neljän kunnan yhdistyminen uudeksi Loviisa-nimiseksi kunnaksi luovat pohjan lähivuosien kehittämiseksi. Keskeistä on sosi-

aali- ja terveystalvelujen järjestäminen Porvoossa, Loviisassa ja Sipoossa ja alueellisen yhteistyön kehittäminen.

Aluerakenne

Maakunnan alue- ja yhdyskuntarakenne

Itä-Uusimaa sijaitsee nopeasti kehittyvän Itämeren alueen piirissä Helsingin ja Pietarin välisellä rannikkovyöhykkeellä Uudenmaan ja Kymenlaakson maakuntien välissä. Pohjoisessa maakunta rajautuu Päijät-Hämeeseen.

Pitkään jatkunut kaupungistuminen ja Helsingin seudun läheisyys vaikuttavat kiihdyttävästi Itä-Uudenmaan kehittymiseen asuin- ja työpaikkamaakuntana. Maakunnan monikeskuksinen aluerakenne tarjoaa edellytykset monipuoliselle elinkeinojen kehittämiselle, hyvälle elinympäristölle ja liikkumisen vähentämiseen. Itä-Uudenmaan väestömäärä ja verrattain hajautunut yhdyskuntarakenne ei nykyisellään edistä tiiviimmän rakenteen mahdollistamia investointeja, kuten henkilöraidelikenneyhteyttä

Itä-Uudenmaan sijainti Itämeren piirissä

Vuosaaren sataman valmistuminen seurannaisvaikutuksineen siirtää pääkaupunkiseudun työpaikkojen painopistettä itään ja luo uusia elinkeinojen kehittämismahdollisuuksia ja työpaikkoja myös Itä-Uudellemaalle. Lisäksi Luoteis-Venäjän talouskasvu ja suuri markkinapotentiaali ovat uusi mahdollisuus maakunnan elinkeinotoiminnoille.

Itä-Uusimaa muodostuu kahdesta seutukunnasta Porvoon ja Loviisan seudusta.

Porvoon seutu

Porvoon seutu muodostuu Porvoon kaupungin ympärille, joka on maakunnan suurin kaupunki. Porvoo on osa monikeskuksista Etelä-Suomen rannikon kehittämisvyöhykettä. Porvoon seudun rakenne muodostuu useasta kuntakeskuksesta ja laajasta kyläverkosta, jotka muodostavat monipuolisen, mutta yhdyskuntarakenteen kannalta osin hajaantuneen kokonaisuuden. Viimeaikainen kehitys on vaikuttanut haja-asutusalueiden tiivistymiseen ja asukkaiden hakeutumiseen keskuksiin. Tiivistyvä yhdyskuntarakenne vähentää liikennesuoritetta ja hillitsee ilmastonmuutosta.

Sipoo

Sipoon aluerakenne on monikeskuksinen, jossa voimakkain väestökasvu keskittyy yhdyskuntarakenteen painopistealueisiin; Nikkilään ja Söderkullaan. Osin rajoittamaton maankäyttö on hajaut-

tanut yhdyskuntarakennetta. Sipoon yleiskaava ohjaa tulevaisuuden rakentamista kestävämmällä tavalla.

Loviisan seutu

Loviisan seutu muodostaa oman kulttuurihistoriallisesti säilyneen eheän kokonaisuuden. Loviisan kaupungin tiivis keskusta on seudun elinkeinojen ja kaupallisten palveluiden keskittymä. Seudun aluerakenteen muutokset ovat olleet pitkällä aikavälillä vähäisiä ja rakentaminen on sijoittunut pääosin olemassa olevan tiiviin yhdyskuntarakenteen yhteyteen sekä kyläalueille haja-asutusluonteisesti.

Liikenne

Itä-uusmaalaiset tuottavat valtakunnan mittakaavassa runsaasti liikennesuoritetta; he tekevät kolme matkaa päivässä (yhteensä 37,6 km), joista 72 % tehdään maakunnan sisällä. Matkoista 62 % tehdään omalla autolla, joko kuljettajana tai matkustajana. Kevyen liikenteen kulkutapaosuus on 29 % ja joukkoliikenteen osuus on 7 %. Kevyen liikenteen osuus on tämän vuosikymmenen aikana laskenut selvästi samalla kuin autoilun määrä on kasvanut, myös lyhyillä matkoilla. Ilmastomuutoksen torjumiseksi on välttämätöntä luoda lyhyillä matkoilla kevyestä liikenteestä sekä pidemmillä matkoilla joukkoliikenteestä houkutteleva ja luonteva vaihtoehto oman auton käytölle. Kevyen liikenteen väylien tarve nousee voimakkaasti esille asukkaiden toiveissa, ja niiden toteuttamiseksi olisi pikaisesti luotava uusia menettelyitä.

Joukkoliikennejärjestelmä pohjautuu linja-autoliikenteeseen ja sen runkolinjoihin Helsingin, Porvoon, Kouvolan ja Kotkan suuntien välillä. Porvoossa ja Loviisassa on omaa paikallista (kaupunki) liikennettä. Haja-asutusalueilla ja pienemmissä taajamissa joukkoliikennetarjonta on vaatimattomampi. Raideliikenneyhteyden puute rajoittaa alueen kasvua, ja ongelmaan onkin haettava ratkaisua käynnistämällä Heli-radon asemien ympäristön tarkempi suunnittelu ja rakentaminen. Radan toteutuminen on epätodennäköistä ilman riittävää matkustajapotentiaalia.

Itä-Uusimaa Itämeren ja Suomenlahden alueella

Itä-Uudenmaan sijainti luo maakunnalle hyvät kehittymismahdollisuudet. Itämeren alue on yksi Euroopan nopeimmin kasvavista ja kehittyvistä alueista. Etelä-Suomen maakuntien ja seutujen keskinäinen yhteistyö ja alueiden välinen kilpailu luo mahdollisuuksia ja haasteita.

Kansainvälinen yhteistyö vahvistaa Itä-Uudenmaan ja sen toimijoiden asemaa maakuntien Euroopassa ja Itämeren talousalueella. Lähialueyhteistyön keinoin voidaan mm. vähentää Suomenlahden ympäristöriskejä ja edistää koulutuksen, hallinnon ja elinkeinoelämän toimijoiden yhteistyötä virolaisten ja venäläisten kanssa.

Suomi on sitoutunut suoraan sekä Euroopan unionin kautta lukuisiin kansainvälisiin sopimuksiin ja ohjelmiin, joiden tavoitteet sisällytetään Suomen lainsäädäntöön.

Itä-Uusimaa Etelä-Suomessa ja metropolialueella

Itä-Uudenmaan sijainti pääkaupunkiseudun läheisyydessä sekä pitkään jatkunut kaupungistuminen vaikuttavat kiihdyttävästi Itä-Uudenmaan kehittymiseen asuin- ja työpaikkamaakuntana. Voimakas väestökasvu edistää työvoiman saatavuutta ja mahdollistaa maakunnan kilpailukyvyyn kehit-

tymisen kansainvälisesti korkeatasoiseksi. Itä-Uusimaa on kuitenkin profiloitunut myös selkeästi omana maakuntanaan ja työssäkäynnin ja palveluiden alueena.

Itä-Uudenmaan elinvoimaisuutta vahvistetaan rajat ylittävällä seutu- ja verkostoyhteistyöllä niin metropolialueen kuin muiden maakuntien kanssa. Vuorovaikutus Uuteenmaahan, Päijät-Hämeeseen ja Kymenlaaksoon on tiivistä.

Etelä-Suomen maakuntien liittouman (ELLI) työssä vuosina 2005-2007 valittiin Etelä-Suomen tulevaisuuden visio ja kehityskuva, joissa Etelä-Suomi on vuonna 2030 enemmän kuin yhteyskäytävä Venäjän ja läntisen Euroopan välillä; se on sekä kotimaisen että maailmanlaajuisen yritystoiminnan korkeatasoinen liiketoimintakeskus. Etelä-Suomen maakunnat ovat omaleimaisia ja erilaisia. Kilpailukykyistä tulevaisuutta rakennetaan yhteisten vahvuuksien avulla ja kehittämällä alueellista työnjakoa. Vuonna 2030 Etelä-Suomi on verkostoitunut, yhteistyökykyinen ja monipuolisia vahvuuksiaan hyödyntävä alue.

Vuonna 2008 valmistuneessa, viiden maakunnan alueelta laaditussa, Metropolialueelle kestävä aluerakenne (METKA) – hankkeessa on selvitetty, millainen aluerakenne tukisi kestäväää kehitystä Helsingin metropolialueella. Metka-hankkeessa muodostettiin malli kestäväan aluerakenteen muodostamiseksi. Mallin toteuttamiseksi laadittiin toteuttamispolku aluerakenteen kehittämiseen.

Muita Itä-Uudenmaan aluerakenteen yhteistyöhankkeita on mm. Helsinki-Porvoo väliltä valmisteilla oleva kehityskuvatasoinen kehysuunnitelma.

Maakunnallisia voimavaroja kuvataan nelikenttäänalyysin (SWOT) avulla.

Vahvuudet • Erinomainen sijainti lähellä pääkaupunkiseutua ja Pietaria • Väestörakenne • Monipuolinen ja arvokas luonnon-, kulttuuri- ja elinympäristö • Toimivat maaseutu- ja saaristoyhteisöt • Sopiva elämisen mittakaava ja sopiva mittakaava yhteistyölle ja verkostoille • Elävä kaksikielisyys • Energia • Teollistunut maakunta; vahvoja elinkeinoja: kemia, muovi, energia-ala, sähköinen talotekniikka, elintarvike, media-ala, matkailu	Heikkoudet • Ympäristön, erityisesti saariston haavoittuvuus • Ennakkoluuloisuus muutokselle • Lähikatvealue • Osaamisvolyymin pirstoutuneisuus • Tuudittautuminen hyvään tilanteeseen ja kehitykseen • Työpaikkaomavaraisuus on laskeva ja pendelöinti kasvaa • Hajautunut yhdyskuntarakenne ei vastaa ilmastomuutoksen haasteisiin ja on kallias
Mahdollisuudet • Hyvä ympäristö • Itäuusmaalaisuus • Maahanmuutto • Pietarin kehitys • Innovaatiotoiminta, uudet tavat järjestää palveluja, tietoliikenneyhteydet • Energiainnovaatiot • Monimuotoinen matkailu (historia, kulttuuri, luonto) • Lähiruoka ja monipuolinen maatalous • Verkostot; sisäiset ja ulkoiset • Nopeat ja ennakoimattomat muutokset • Heli-radon kehityskäytävän muodostaminen • Osaamiskeskittymät ja kampanjen kehittäminen • Ydinreaktoreiden rakentaminen; elinkeinonäkökulmasta	Uhat • Ilmaston ja ympäristön tila • Maailmantalouden suhdanteet • Venäjän kehitys • Nopeat ja ennakoimattomat muutokset • Elinkeinoelämän ja työpaikkojen erittäin voimakas riippuvuus muutamasta suuresta yrityksestä ja keskikokoisista yrityksistä on vähän • Teollisuuden merkittävät rakennemuutokset • Suomenlahden tila • Öljyonnettomuudet • Säteilysuodon riski

3. Megatrendit

- Ilmastonmuutos

Ilmastonmuutos on noussut globaalin toimintaympäristön megatrendien kärkeen. Ilmastonmuutoksen vaikutukset alkavat näkyä yhä selvemmin vuoteen 2040 mennessä. Sääntäjä-ilmiöt lisääntyvät. Ilmastonmuutoksen etenemiseen on varauduttava myös alueilla, maakunnissa. Toimenpiteet ovat moniulotteisia ja ulottuvat yhteiskunnan kaikille sektoreille. Vähähiilitalouden nousu ja vaatimukset ovat vahvistumassa.

Tarvitaan poliittisia päätöksiä ja toteutusta kaikilla tasoilla, myös kotitaloudet ja kansalaiset mukaan toteuttamaan.

- Globaalitalous – talouden taantuma

Globaalin talouden vaikutukset näkyvät ympäri maailmaa aiempaa nopeammin. Suomeen ei voi omin toimin vastustaa globaaleja markkinamekanismeja. Globaalitalous edellyttää myös alueilla varautumista ennakoimattomiin muutoksiin.

- Muuttoliike – maahanmuutto

Väestö keskittyy edelleen Etelä-Suomeen. Maan sisäinen muuttoliike tulee väestön ikääntymisen myötä vähenemään. Maahanmuuton ennustetaan voimistuvan ja keskittävän Etelä-Suomeen. Lisääntyvä maahanmuutto edellyttää monikulttuurisuuden hyväksymistä ja huomioon ottamista mm. kotouttamistoimissa ja työelämään sijoittumisessa.

- Keskittyminen

Keskittymiskehitys jatkuu. Kehityskäytävät kuten E18 -kehityskäytävä vahvistuu. Toisaalta valtiovallan ja alueiden tavoitteissa esitetään monikeskistä aluerakennetta ja vahvoja aluekeskuksia.

- Sosiaalisen koheesion hajoaminen - yksilöllisyyden korostumien

On kehittymässä sekä että –yhteiskunta, jossa ääripäät kasvavat yhtä aikaa: köyhyys ja rikkaus, hyväosaisuus ja huono-osaisuus.

Yksilöllisyys korostuu edelleen. Sen rinnalle on kehittymässä myös uusyhteisöllisyyttä ja samalla sen rinnalle uussyrjäytymistä virtuaalitoimintojen, mm. nettikeskustelujen ja verkostojen lisääntyessä.

On syntymässä uusia väliinputoajaryhmiä (yhteiskunnasta vieraantuvia), joita ilmestyy perinteisellä tavalla hyväosaisten piiristä (kouluampujat, terroristit, pedofiilit yms.). Yhteiskunta voi taloudellisesti niin hyvin, että nähdään uudenlaista huono-osaisuutta.

- Ennakoimattomuuden kasvu

Yllätykselliset ilmiöt, jotka nykyhetkellä vaikuttavat epätodennäköisiltä, voivat toteutua saaden aikaan syvällisiä vaikutuksia. Lisäksi on tärkeää tunnistaa nk. heikkoja signaaleja, jotka ovat merkkejä orastavista, tulevaisuudessa mahdollisesti vahvistuvista, jopa megatrendeiksi pitkällä aikavälillä muuttuvista ilmiöistä. Myös perhostalous ja sen mah-

dollisuudet yritystoiminnalle luovat uudenlaista tulevaisuutta (perhostalous = uudet menestyvät tuotteet, joiden kesto saattaa olla vain muutaman vuoden).

- Slow life elämäntapa

Slow life ja leppoistelu nostavat päätään: hyvätuloiset pyrkivät jatkossa vähentämään työhön käyttämäänsä aikaa ja viettävät sitä enemmän perheen kesken. Hidastumista tukee myös suomalaisen varallisuuden keskittyminen suurten ikäluokkien lapsille. Leppoistamista ja hidastumista tukevat myös etätyön lisääntyminen (osana tuottavuuden kehittämistä) ja väestön ikääntyminen, joka tuottaa ja ylläpitää biologisperäistä hitautta. Myös taloudessa hitaat ja pienet systeemit voivat yleistyä.

Hitaudesta voi syntyä myös uutta liiketoimintaa (matkailu-, hyvinvointi-, terveystuotteet ja -palvelut) ja se voi olla asuinympäristön houkuttelevuutta vahvistava tekijä.

- Virtualisoituminen jatkaa suosiotaan ja median merkitys kasvaa

Virtuaalisuuden hyödyntäminen tulee esille palvelujen järjestämisessä: virtuaalisten ja fyysisten yhteisöjen optimaaliset yhdistelmät. Median merkitys kasvaa edelleen.

- Arvot ja tunteiden korostuminen yhteiskunnassa

Arvot ja tunteet korostuvat työelämässä ja yhteiskunnassa: globaalitalouden, tulosvastuullisuuden, kustannustehokkuuden ja tietoyhteiskunnan alta/vastapainona ovat nousemassa arvot.

Tämän megatrendin (elämysyhteiskunta/elämystalous) osalta Itä-Uudenmaan maakunta voisi profiloitua eettisesti ja ekologisesti kestävä elämysyhteiskunnan kehittämiseen ja tunnistaa tähän liittyviä mahdollisuuksia kilpailukykyisen elinkeinorakenteen, palvelutuotannon ja houkuttelevan elinympäristön kehittämisessä.

4. VISIO JA TAVOITTEET

Visio suuntaa maakunnan toimintaa jäljempänä esitetyissä toimintalinjoissa ja niiden toteuttamisessa.

Itä-Uudenmaan maakunnan visio 2040:

”Itä-Uusimaa on ympäristöltään ja kulttuuriltaan ainutlaatuinen, energinen ja uudistuva rannikkomaakunta, jossa on asukkaalle hyvän elämän edellytykset.”

Tavoitteet

Valtakunnalliset alueiden kehittämisen yleiset tavoitteet ovat:

- Alueiden kansallisen ja kansainvälisen kilpailukyvyn vahvistaminen
- Alueiden elinvoimaisuuden vahvistaminen ja alueellisten kehityserojen pienentäminen
- Alueellisten erityishaasteiden ratkaiseminen
(Valtioneuvosto 20.12.2007)

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteiden asiakokonaisuudet ovat:

- Toimiva aluerakenne
- Eheytyvä yhdyskuntarakenne ja elinympäristön laatu
- Kulttuuri- ja luonnonperintö, virkistyskäyttö ja luonnonvarat
- Toimivat yhteysverkot ja energiahuolto
- Helsingin seudun erityiskysymykset
- Luonto- ja kulttuuriympäristöinä erityiset aluekokonaisuudet
(Valtioneuvoston päätös vuonna 2000, tarkistettu vuonna 2009)

Itä-Uudenmaan maakunnan yleiset kehittämistavoitteet

- Itä-Uudenmaan maakuntaa kehitetään niin, että itäuusmaalaisten elämän perusteita, kuten terveellistä ympäristöä, työtä ja asumista, hoidetaan tulevat sukupolvet huomioon ottaen
- Itä-Uudenmaan eri osien tasapainoista ja omaleimaista kehittymistä sekä vetovoimaisuutta edistetään
- Innovaatiotoimintaa kuten energia- ja palveluinnovaatioita edistetään
- Osaamista vahvistetaan vastaamaan maakunnan tarpeita
- Elinkeinotoiminnan edellytyksiä parannetaan
- Kulttuuriperinnettä ja kulttuurialueita vaalitaan
- Väestön kasvun hallittu sijoittuminen olemassa olevaa yhdyskuntarakennetta eheyttäen ja täydentäen
- Houkuttelevuuden ja työpaikkaomavaraisuuden parantaminen toimivan liikennejärjestelmän ja palvelukeskusten verkoston sekä korkealaatuisen asuinympäristön avulla
- Hyödynnetään pääkaupunkiseudun ja Itämeren alueen mahdollisuuksia (kasvupotentiaalia) omiin vahvuuksiin tukeutuen

Alueelliset tavoitteet muotoutuvat vuorovaikutuksen ja aluerakennevaihtoehtojen vertailun myöhemmässä vaiheessa.

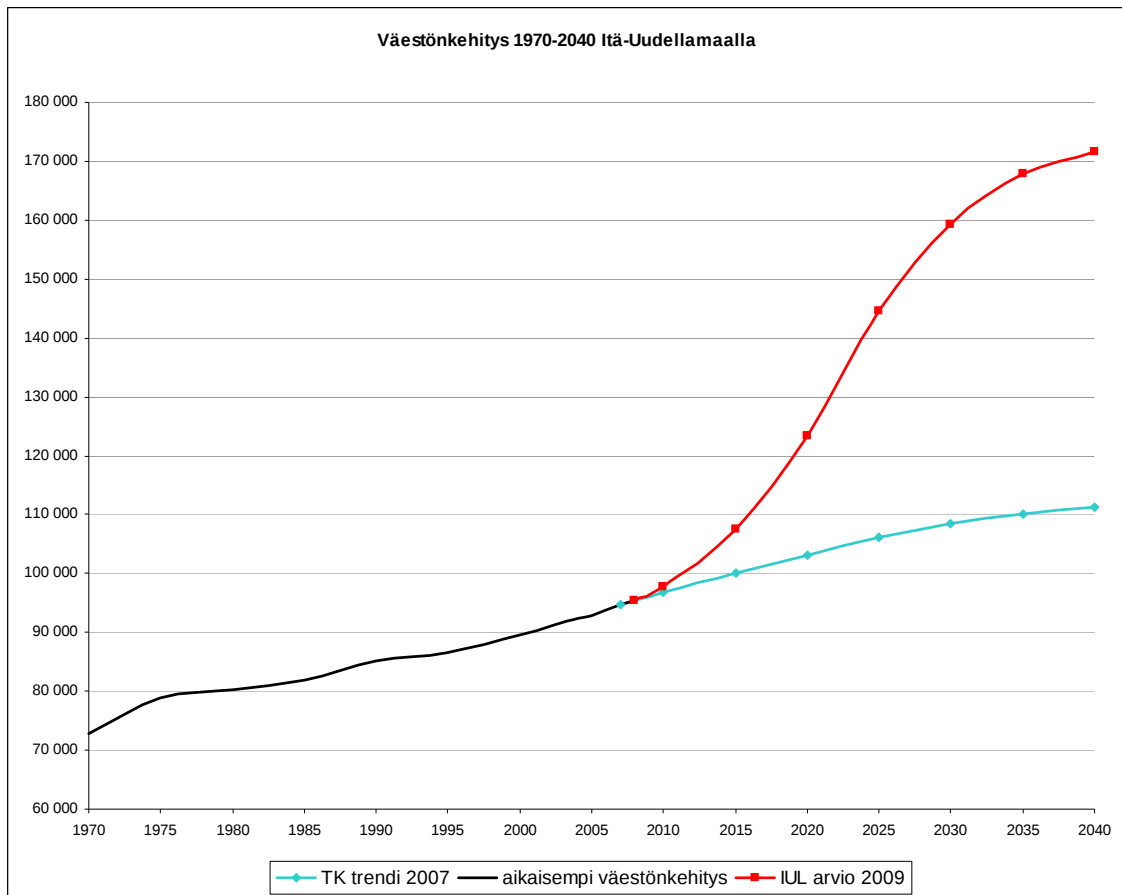
5. KEHITTÄMISEN SUUNTAVIIVAT

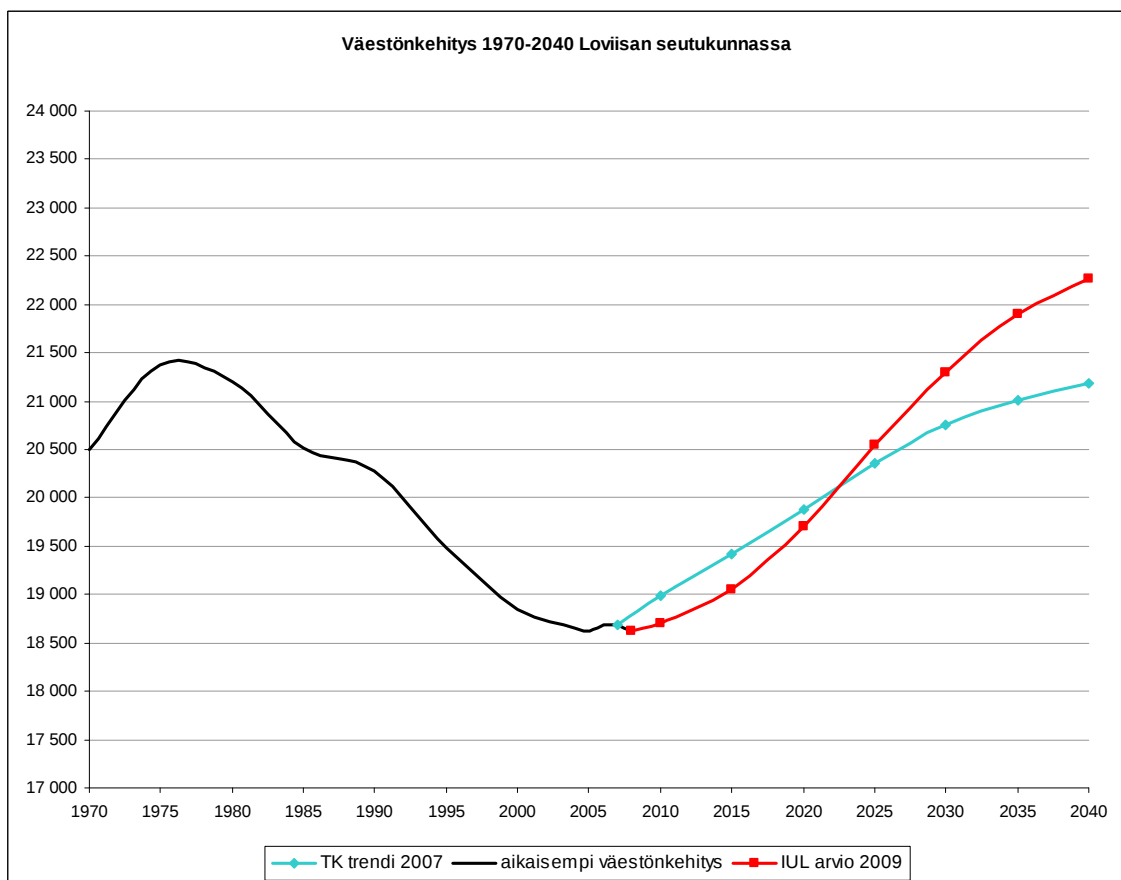
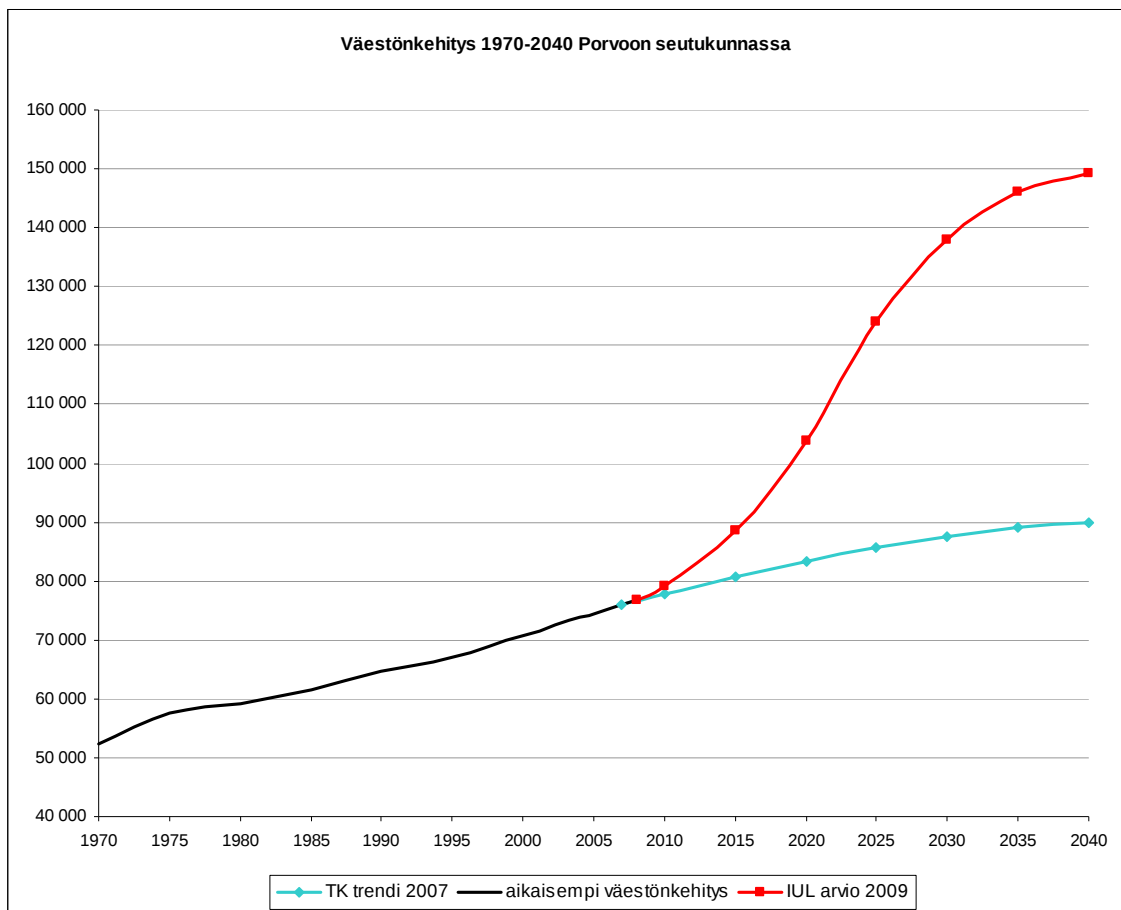
Keskeiset muutostekijät

- Ilmastonmuutos
- Talouskehitys – talouden taantuma
- Maahanmuutto
- Sosiaalisen koheesion hajoaminen
- Elämäntapojen ja arvojen muutokset
- Aluerakenteen painopisteiden muutokset.

Väestönkehitys ja arviot

Itä-Uudenmaan liiton väestönkehityksen arvio (IUL arvio 2009) on Itä-Uudenmaan maakuntakaavan (12.11.2007) mukainen.

Aluerakenteen kehittäminen

Maakuntasuunnitelma 2040:n ja toisen vaihemaakuntakaavan tueksi on valmisteilla Itä-Uudenmaan aluerakenne 2040 -tarkastelu (raporttiluonnos liite 2).

Edellisen Itä-Uudenmaan aluerakennetarkastelun jälkeen Etelä-Suomen seutujen ja maakuntien välinen kilpailu uusista asukkaista, yrityksistä ja suurinvestoinneista on voimistunut. Myös tiivistyvässä maakunnan liittojen yhteistoiminnassa ja alueiden yhteistyössä Itä-Uudenmaan tulevaisuuden tavoitteiden määrittely ja asemointi osana Etelä-Suomea, metropolialuetta sekä suhteessa pääkaupunkiseutuun on tärkeää.

Itä-Uudenmaan aluerakennetarkastelussa on tavoitteena muodostaa tahtotilaa osoittava kuvaus Itä-Uudenmaan aluerakenteen uuden kehityksen suunnista ja painopisteistä. Yhtenäisen sekä muiden eteläsuomalaisten suunnitelmien kanssa vertailukelpoisen näkemyksen kautta osoitetaan maakunnan kilpailukykyisyys, perusteet investointien kannattavuutta tukevaan kehitykseen sekä maakunnan asema tiivistyvässä yhteistyössä.

Suunnan valinnan jälkeen on keskeistä voimavarojen määrätietoinen kohdentaminen valittuun päämäärään. Itä-Uudenmaan kuntien menestys perustuu tulevaisuudessa koko maakunnan menestykseen osana Etelä-Suomen kehittyvää aluetta ja Itämeren piiriä.

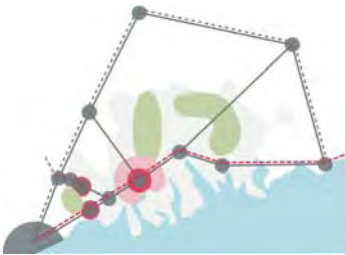
Tarkastelun päähuomio on kysymyksissä ja vaihtoehtoissa, joihin Itä-Uudenmaan omilla valinnoilla on merkitystä. Aluerakenteen tulevaan kehitykseen vaikuttavat kuitenkin lukuisat maakunnan toimijoiden vaikutuspiirin ulkopuolelle jäävät tekijät. Maailmanlaajuisten toimintaympäristön muutosten mahdollisia vaikutuksia ja skenaariota on kuvattu edellä. Myös laadittavien vaihtoehtojen vaikutuksia ja toteutumisedellytyksiä arvioidaan.

Aluerakenteen tarkastelu perustuu neljään aluerakenteen strategisia pääsuuntia vertailevaan vaihtoehtoon. Vaihtoehdot (4 kpl) esitetään yleispiirteisesti tavoiteltavan uuden kehityksen painopisteitä kuvaavilla kartoilla sekä nykykehityksen mukaista rakennetta kuvaavalla kartalla. Tavoitevaihtoehtojen ja nykytrendivaihtoehdon ominaisuuksia, eroja ja arvioituja vaikutuksia kuvataan kirjallisella aineistolla (liite 2).

Tavoitteellisissa vaihtoehtoissa keskenään yhteisiä lähtökohtia ovat:

- Kokonaismaakuntakaavassa osoitettu aluerakenne ja nykyiset taajama-alueet tavoitteena 150 000 asukkaan Itä-Uusimaa
- Kasvun suuntaaminen pääosin kaupunkeihin, keskuksiin, joukkoliikenteeseen ja eteläiseen Itä-Uuteenmaahan
- Väestöarvio (Maakuntahallituksen 2007 päättämää ja maakuntasuunnitelma 2040 valmistelun yhteydessä mahdollisesti tarkistettavaa)
- HELL-rata
- E18-kehitysvyöhyke
- Kerava-Nikkilä –rautatien hyödyntäminen joukkoliikenteeseen
- Valtatie 6:n kehitysvyöhyke
- Porvoo-Mäntsälä kehitysvyöhyke
- Luonnonympäristön keskeiset arvoalueet

Seuraavassa kuvataan neljä tavoitteellista Itä-Uudenmaan aluerakenne 2040 –vaihtoehtoa sekä nykytrendivaihtoehto:

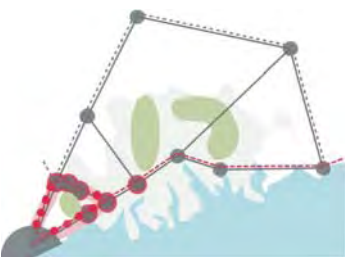
Veturi

Aluerakenteen painopiste on selkeästi Itä-Uudellamaalla, joka muodostaa oman toiminnallisen kokonaisuutensa. Vaihtoehto tukee Itä-Uudenmaan ja erityisesti Porvoon työpaikkaomavaraisuutta ja palvelutarjontaa.

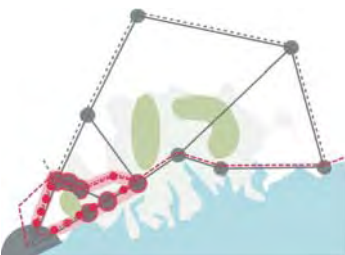
Helminauha

Itä-Uudenmaan läpi kulkeva HELI-rata ja lähijuna tukevat helminauhamaista pienten ja keskisuurten keskenään vuorovaikutuksessa toimivien keskusten ketjua. Vaihtoehto tukee paikalliskeskusten omavaraisuuden ja työpaikkojen kehittämisen edellytyksiä.

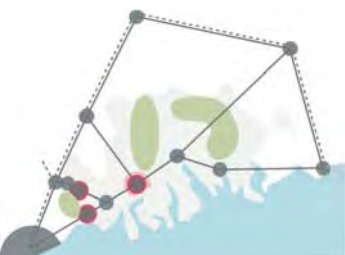
Sipoon Silmukka

Aluerakenteen kasvun painopiste on läntisellä Itä-Uudella-maalla ja erityisesti Sipoossa. HELI -rata rakennetaan lähinnä kauko- ja tavaraliikenteen tarpeisiin. Vaihtoehto tukee Sipoon ja erityisesti Kulloon kehittymisen edellytyksiä työpaikkojen ja elinkeinojen alueena.

Porvoon silmukka

Aluerakenteen kasvun painopiste on Porvoossa ja Sipoossa. Eteläisestä Sipoosta Söderkullan ja Kilpilahden kautta Porvooseen kulkee kaupunkirata, joka palvelee myös Helsingin liitosalueen liikennettä, jolloin metroa tai pikaraitiotietä ei alueella välttämättä tarvittaisi. Vaihtoehdossa HELI-rata kulkee HEPI-selvityksessä esitetty linjausta Porvoosta Hinthaaraan ja Helsinki-Vantaan lentoasemalle ja Helsinkiin.

Nykytrendi

Nykytrendi -rakenne kuvaa Itä-Uudenmaan nykytilanteen kaltaisen rakenteen vaikutuksia tulevaisuuteen. HELI-radaton vaihtoehto on kaikkien vaihtoehtojen lähtötilanne. Nykytrendin mukaisessa kehityksessä aluerakenteen painopiste on selvästi lännessä. Itä-Uudenmaan nykyiset yhdyskuntarakenteen keskittymät vahvistuvat maltillisesti. Vaihtoehto ylläpitää pääkaupungista riippumattomampaa mutta vähäisempää kehitystä.

Strategiset linjaukset

Elinvoimaisen ja kilpailukykyisen Itä-Uudenmaan maakunnan kehittämiseksi esitetään seuraavia yleisiä strategisia linjauksia:

- Omien vahvuuksien hyödyntäminen kasvavalla metropolialueella
- Yhteistyön ja verkostojen kehittäminen ja hyödyntäminen alueellisesti, kansallisesti ja kansainvälisesti, keskeisinä suuntina pääkaupunkiseutu ja Etelä-Suomi, Itämerenalue, erityisesti Viro ja Pietari, Pohjoismaat.
- Osaamisen vahvistaminen, energiainnovaatiot
- Uusien asioiden ja toimintatapojen kehittäminen, palveluinnovaatiot ja sosiaaliset innovaatiot
- Itä-Uudenmaan kehittäminen ekoseuduksi, nykyistä vähähiilisempi liikenne ja asuminen sekä ympäristön vaaliminen
- HELI -radan ja sen kehitysvyöhykettä tukevan aluerakenteen määrätietoinen kehittäminen

On tärkeää kaiken aikaa pitää mielessä ja tarkastella yllätyksellisiä ilmiöitä ja nk. heikkoja signaaleja. Tulevaisuuteen varautumisesta syntyy kilpailuetua.

6. TOIMINTALINJAT

Maakunnan kehittämisessä on valittu neljä strategista painopistettä. Nämä painopisteet pohjautuvat sekä aiempaan maakuntastrategiaan ja maakuntaohjelmaan että maakuntasuunnitelman 2040 valmisteluun.

Itä-Uudenmaan kehittämisen toimintalinjat vuoden 2009 maakuntasuunnitelmassa ovat:

- Elinkeinot
- Osaaminen ja innovaatiot
- Hyvinvointi ja palvelut
- Aluerakenne, elinympäristö ja yhteydet

Elinkeinot

Elinkeinojen kehittäminen on Itä-Uudenmaan maakunnan menestymisen ja työpaikkaomavaraisuuden kannalta merkittävin painopistealue.

Lähtöleveysuuden painopiste suunnataan elinkeinopolitiikkaa tukeviin toimenpiteisiin.

Uusien toiminta- ja tuotantomuotojen kehittämiseksi maakunnassa tarvitaan jo olemassa olevien kasvuyritysten lisäksi uusia yrityksiä.

Itä-Uudenmaan vahvoja elinkeinoaloja ovat kemia, muovi, energia-ala, sähköinen talotekniikka, elintarvike, media-ala ja matkailu ja niiden oletetaan edelleen voimistuvan. Luovat toimialat kuten sisällöntuotanto sekä henkilökohtaiset ja liike-elämän palvelut ja matkailu ovat maakunnan kasvavia aloja. Porvoon Kilpilahdessa on Pohjoismaiden suurin öljyn jalostuksen ja kemian teollisuuden keskittymä. Loviisassa on kaksi ydinvoimalaitosta ja hyvä valmius kolmannelle laitokselle. Logistiikan kehittäminen, erityisesti Loviisassa luo uusia mahdollisuuksia. Mahdollinen ydinvoimalaitoksen (-laitosten) rakentaminen tuo rakentamisvaiheessa paljon uusia työpaikkoja. Sähköisen talotekniikan osaamiskeskittymä on Porvoossa ja alan yrityksiä on monessa kunnassa. Energiainnovaatiot luovat uusia mahdollisuuksia. Henkilökohtaiset palvelut on todennäköisesti tulevaisuudessa yksi eniten uusia työpaikkoja luova toimiala.

Toimenpidekokonaisuudet:

- Yrityksille suunnattujen palvelujen kehittäminen ja uudet yritykset
- Uusien toiminta- ja tuotantomuotojen kehittäminen (innovaatiot), yrittäjyyden ja yritysten lisääminen maakunnassa
- Kansainvälistymisen edellytysten parantaminen
- Maaseutuyrittämisen kehittäminen.

Matkailu ja luovat alat

Itä-Uudenmaan maakunnan sijainti rannikolla ja lähellä pääkaupunkiseutua sekä kansainvälisellä E18 -liikennekäytävällä luo hyvät edellytykset luonto-, historia ja kulttuurimatkailun kehittymiselle. Tavoitteena on, että Itä-Uusimaa on tunnettu ja vetovoimainen sekä omaileimaisen identiteetin omaava matkailu- ja kulttuurimaakunta.

Toimenpidekokonaisuudet:

- Matkailuelinkeinon ja luovien alojen kehittäminen
- Kuntien matkailu- ja kulttuuripalvelujen kehittäminen
- Itäusmaalaisen identiteetin vahvistaminen ja maakunnan tunnettavuuden lisääminen.

Osaaminen ja innovaatiot

Elinkeinojen kehittäminen ja osaamisen vahvistaminen nivoutuvat toisiinsa. Vahva osaaminen, monipuolinen tietotaito ja yritystoiminnan innovatiivisuus ovat yhä selkeämmin maakunnan kehittämisen edellytyksenä. Hyvä koulutus, tietotaidon lisääminen ja elinikäinen oppiminen ovat myös kansalaisten elämänhallinnan ja hyvinvoinnin kannalta tärkeitä.

Porvoon Campus 2010 lisää koulutustarjontaa ja edistää maakunnan osaamisen verkottumista, kehittää maakunnan korkeakoulutustarjontaa ja -palveluja yhteistyössä alueella toimivien ammatikorkeakoulujen ja yliopistojen kanssa. Se toteuttaa Itä-Uudenmaan alueellisen kehityksen edistämiseksi tutkimus- ja kehittämishankkeita, innovaationsiirtoa ja tekee kansainvälistä yhteistyötä.

Itä-Uudenmaan sähköisen talotekniikan osaamiskeskittymää vahvistetaan edelleen. Suomenlahden öljyntorjunnan valmius- ja osaamiskeskus perustetaan Porvoon Tolkkisiin.

Tavoitteena on osaamistason nostaminen maakunnan tarpeita vastaavaksi.

Toimenpidekokonaisuudet:

- Perusopetuksen korkea taso
- Ammatillisen koulutuksen vetovoimaisuuden ja ennakkoinnin kehittäminen
- Korkea-asteen koulutustarjonnan ja – palvelujen kehittäminen
- Aikuiskoulutusmahdollisuuksien lisääminen, elinikäinen oppiminen
- Tuloksellisen yhteistyö ja innovaatiot.

Hyvinvointi ja palvelut

Tavoitteena ovat maakunnan terveet, hyvinvoivat asukkaat, jotka kantavat vastuuta omasta terveydestään ja tuntevat olonsa turvalliseksi. Tavoitteena on laadukas hoito tarvittaessa sekä tehokkaasti tuotetut, laadukkaat sosiaali- ja terveystalvet, jotka ovat tasa-arvoisesti ja helposti kaikkien itäusmaalaisen saatavilla. Yksi kaksikielisen maakunnan peruslähtökohdista on hyvän palvelun saaminen äidinkielellä. Lisääntyvä maahanmuutto tuo haasteita palvelujen järjestämiselle.

Kuntien toimintaympäristön muutostekijät ovat nostaneet palvelujen turvaamisen ja tuottavuuskysymykset entistä ajankohtaisemmiksi. Muuttoliike, väestön ikääntyminen ja kunta-alan työvoiman väheneminen edellyttävät tiivistä ja kattavaa yhteistyötä palvelujen järjestämisessä ja maankäytön suunnittelussa. Seutuyhteistyöllä kehitetään elinkeinoelämää sekä muuttuvissa olosuhteissa kestävä ja tarkoituksenmukaista palvelurakennetta.

Itä-Uudenmaan hyvinvointia kehitetään verkostoyhteistyöllä sekä ottamalla käyttöön uusia rajat ylittäviä yhteistyömuotoja.

Toimenpidekokonaisuudet:

- Väestön terveyttä edistävä ennalta ehkäisevä toiminta painopisteinä sairauksien ja syrjäytymisen sekä eriarvoistumisen ennaltaehkäisy
- Terveys- ja sosiaalipalvelujen kehittäminen
- Yhteistyön lisääminen terveyden- ja sosiaalihuollossa
- Palveluinnovaatiot sekä julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin yhteistoiminta
- Kulttuuripalvelujen kehittäminen osana hyvinvointia.

Aluerakenne, elinympäristö ja yhteydet

Aluerakenne

Itä-Uudenmaan aluerakenteen perusta on kokonaismaakuntakaavassa esitetty monikeskuksisen yhdyskuntarakenteen verkosto. Itä-Uusimaa on kehittynyt sekä väestöltään että työpaikoiltaan täydentyvä osa Helsingin metropolialuetta ja Etelä-Suomea

Tavoitteena on ilmastonmuutosta hilliten ja kestävän kehityksen mukaisesti saavuttaa tiivis ja hallittu alue- ja yhdyskuntarakenne. Eheä rakenne tukee yhtä aikaa ekologisuutta, kustannustehokkuutta, julkista liikennettä, palvelutarjontaa sekä hyvän elinympäristön edellytyksiä

Elinympäristö

Elinympäristön laatu on keskeinen tekijä maakunnan identiteetin ylläpitäjänä sekä asukkaiden ja yritysten vetovoimatekijänä. Laadukkaita elinympäristöjä tarjotaan kaupungeissa, taajamissa ja tiiviissä kylissä sekä työpaikkojen, palvelujen, joukkoliikenteen ja virkistysalueiden läheisyydestä. Asuinalueet ovat monipuolisia, energiatehokkaita, laadukkaita, viihtyisiä, turvallisia, ekologisia ja luonnon- sekä kulttuuriympäristöön sopivia.

Tavoitteena on myös tärkeiden luonnonympäristöjen, viheryhteyksien ja kulttuuriympäristöjen säilyttäminen. Saariston- ja rannikon ainutlaatuinen kulttuuri- ja luonnonympäristö ovat Itä-Uudenmaan vahvuus.

Toimenpidekokonaisuudet:

- Hyvä elinympäristö
- Hallittu väestönkasvu ja aluerakenne
- Kulttuuriympäristön vaaliminen
- Luonnonympäristön, rannikon ja saariston käytön ja arvojen yhteensovittaminen.

Yhteydet

Toimiva infrastruktuuri on perusedellytys yritysten ja asukkaiden toiminnalle. Itä-Uudenmaan liikennestrategian 2030 (2009) painopisteitä ovat maakunnan kilpailukykyyn edistäminen kestäväällä tavalla, turvallisten arjen matkojen ja kuljetusten turvaaminen sekä henkilöautolle vaihtoehtoisten kulkutapojen mahdollistaminen alueiden erityispiirteet huomioiden.

Tavoitteena on tehokas, turvallinen ja yhdenvertainen liikenne- ja tietoliikennejärjestelmä, joka tukee maakunnan kilpailukykyä, vetovoimaisuutta ja kestävää kehitystä.

Toimenpidekokonaisuudet:

- Joukkoliikenteen (ml. raideliikenne) roolin vahvistaminen ja kehittäminen
- Jalankulun ja pyöräilyn ympäristöjen ja väylien kehittäminen
- Turvallisen ja toimivan väyläverkon kehittäminen ja ylläpitäminen
- Tietoliikenneyhteyksien ja -palvelujen kehittäminen.

Toimenpidekokonaisuuksien ja strategisten hankkeitten valmistelu

Toimintalinjojen mukaisia toimenpidekokonaisuuksia ja strategisia hankkeita työstetään yhteistyössä päättäjien, maakunnan keskeisten toimijoiden ja rahoittajien kanssa vuoden 2009 aikana käynnistyvässä maakuntaohjelmatyössä.

7. VAIKUTUSTEN ARVIOINTI

Jokaisen toimintalinjan vaikutuksia tullaan arvioimaan maakuntaohjelman valmistelun yhteydessä soveltamalla lakia viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista (SOVA, 200/2005). Arvioidaan kunkin toimintalinjan mukaisten toimenpidekokonaisuuksien toteuttamisesta aiheutuvia vaikutuksia.

Maakuntasuunnitelman vaikutusten laadullinen (sanallinen) arvio tehdään lopulliseen raporttiin seuraavan kehikon mukaisesti. Maakuntasuunnitelmassa esitettyjen strategioiden ja linjausten vaikutuksia verrataan asetettuihin tavoitteisiin.

	Tavoite						
Toimintalinja	Ilmastonmuutos ja ympäristö	Kilpailukyky	Palvelutaso	Hyvinvointi	Talous	Työllisyys	Tasa-arvo
Elinkeinot							
Osaaminen ja innovaatiot							
Hyvinvointi ja palvelut							
Aluerakenne, elinympäristö ja yhteydet							

Maakuntasuunnitelman vaikutusten arviointikehikko

8. SEURANTA

Yleisten seurantaindikaattoreiden avulla voidaan arvioida maakunnan kehitystä ja verrata sitä muihin maakuntiin. Näitä yleisiä seurantaindikaattoreita ovat mm. maakunnan väkiluku, muutto-liike, keskimääräiset käytettävissä olevat tulot, bruttokansantuote, työttömyys, työllisyysaste, työ-paikat toimialoittain, koulutustaso, yritysten määrän muutos, rakentaminen sekä keskeiset ympä-ristön tilaa kuvaavat indikaattorit.

Maakuntasuunnitelman ja sitä toteuttavan maakuntaohjelman toteutusta seurataan sekä maa-kunnan liiton hallinnon että erillisohjelmien verkostotyöskentelyn kautta.

YHTEYSTIEDOT:

Itä-Uudenmaan liitto

Rauhankatu 29

06100 Porvoo

Puhelin 040 351 3966

Fax (019) 585 270

e-mail: maakunta@ita-uusimaa.fi
etunimi.sukunimi@ita-uusimaa.fi
www.ita-uusimaa.fi

Jaakko Mikkola, maakuntajohtaja (aluekehitys- ja alueidenkäyttötiimi)
esittely maakuntahallitukselle, kuntayhteistyö

Ilmi Tikkanen, aluekehitysjohtaja (aluekehitystiimin koollekutsuja)
maakuntasuunnitelman laatimisesta vastaava, kuntayhteistyö

Pirkko Julin, suunnitteluavustaja (aluekehitys- ja alueidenkäyttötiimi)
tilastotiedot

Henri Jutila, suunnittelija (aluekehitys- ja alueidenkäyttötiimi)
Kartat, paikkatiedot, internet-sovellukset

Topi Haapanen, aluekehityssihteeri (aluekehitystiimi)
matkailun kehittämistehtävät

Pekka Lehtinen, aluekehityskoordinaattori (aluekehitystiimi)
hankkeet

Per-Stefan Nyholm, edunvalvontapäällikkö (aluekehitystiimi)
edunvalvonta

Oskari Orenius, kaavoituspäällikkö (alueidenkäyttötiimin koollekutsuja)
maakuntakaavan laatimisesta vastaava, kaavan laatiminen

Maija Toukola, suunnitteluarkkitehti (alueidenkäyttötiimi)
maakuntakaavan laatiminen

Riitta Vesala, innovaatiojohtaja (aluekehitystiimi)
Itä-Uudenmaan aluekeskusohjelman toteutuksesta vastaava